

ชุดความรู้ ๗

เรื่อง อักษรธรรมภาษาบาลี

เรียบเรียงโดย วัฒน ศรีสว่าง

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในพระไตรปิฎก และบทสวดมนต์ล้วนเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น ชาวไทยอีสานได้รับอิทธิพลภาษาบาลีจากพระพุทธศาสนา ได้จารึกพระธรรมคำสอนต่างๆ ไว้ในเอกสารใบลาน วรรณกรรมอีสานจำนวนมากมีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา จึงมีคำศัพท์ภาษาบาลีปะปนกับภาษาถิ่นเป็นจำนวนมาก การเรียนรู้อักษรธรรมภาษาบาลีจะทำให้อ่านอักษรโบราณอีสานได้ถูกต้อง ช่วยให้เข้าใจวรรณกรรมอีสานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในชุดความรู้นี้จะนำเสนอหลักการและตัวอย่างของอักษรธรรมอีสานเมื่อใช้เขียนภาษาบาลีเป็นเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ระดับสูงต่อไปดังต่อไปนี้

เรื่องที่ ๑ พยัญชนะที่ใช้เขียนภาษาบาลี

อักษรธรรมอีสานที่ใช้เขียนภาษาบาลีมี ๓๓ ตัว แบ่งตามฐานที่เกิดได้ ๕ วรรค แต่ละวรรคมี ๕ หลัก และเศษวรรค (อวรรค) อีก ๘ ตัว ดังต่อไปนี้

	หลักที่							
	๑	๒	๓	๔	๕			
วรรค กะ	ก	ข	ค	ฌ	ง	ฐานคอ (กัณฐะ)		
วรรค จะ	จ	ฉ	ช	จ	ญ	ฐานเพดาน (ตาลุชะ)		
วรรค ฎะ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ณ	ฐานปุ่มเหงือก (มุทชะ)		
วรรค ตะ	ต	ถ	ท	ธ	น	ฐานฟัน (ทันตชะ)		
วรรค ปะ	ป	ฝ	พ	ภ	ม	ฐานริมฝีปาก (โอษฐ์ชะ)		
เศษวรรค	ย	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	อ

(เศษวรรคเกิดจากฐานต่างกัน)

ต่อไปจะเรียกเรียกอักษรทั้งหมดนี้ว่า "ตัวเต็ม"

เรื่องที่ ๒ สระที่ใช้เขียนภาษาบาลี

สระที่ใช้เขียนภาษาบาลี มี ๒ ลักษณะ คือ สระลอยและสระจม

๑. สระลอย คือสระที่ไม่ต้องประสมกับพยัญชนะอื่น มี ๘ ตัว ได้แก่

๐	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อุ	เอ	โอ

๒. สระจม คือสระที่ใช้ประสมกับพยัญชนะอื่น มี ๗ รูป ๘ เสียง ได้แก่

-๑	๐	๑	๒	๓	๔	๕	๖
อา	อิ	อี	อุ	อุ	เอ	โอ	

หมายเหตุ พยัญชนะที่ใช้เขียนภาษาบาลีทุกตัวมีพื้นเสียง อะ อยู่แล้ว จึงไม่ต้องมีวิสรรชนีย์กำกับอีก

เรื่องที่ ๓ อักษรวิธีของอักษรธรรมอีสานภาษาบาลี

อักษรธรรมอีสานมีการประสมอักษรให้เกิดเป็นเสียงภาษาบาลีได้ดังต่อไปนี้

๑. พยัญชนะทุกตัวมีพื้นเสียงเป็นเสียง อะ เช่น

มธท (สระณะ) ขธท (สระณะ)

๒. สระลอย สามารถออกเสียงได้ในตัวเอง ส่วนมากจะอยู่ต้นคำ เช่น

๑๑๑๑๑	(อกาลิโก)	ไม่จำกัดเวลา
๑๑๑๑๑๑	(อาหุเนยโย)	ควรให้การบูชา
๑๑๑	(อิติถิ)	ผู้หญิง
๑๑๑๑	(อีทิส)	เช่นนี้
๑๑๑๑๑๑๑	(อุชุปฏิปนโน)	ปฏิบัติตรงแล้ว
๑๑๑	(อุรุ)	ต้นขา
๑๑๑๑๑๑๑	(เอหิปสสิโก)	เป็นสิ่งที่ควรชวนผู้อื่นมาดู
๑๑๑๑๑๑๑	(โอปนยิโก)	เป็นสิ่งที่ควรน้อมมาใส่ตัว

๓. พยัญชนะที่ประสมสระจม ออกเสียงตามสระนั้นๆ เช่น

๑๑๑๑๑๑๑๑๑ (อะเนกะปะริยาเยนะ)

๔. เครื่องหมาย นฤคหิต °

ถ้าใช้ตามลำพัง จะออกเสียง อัง เช่น ๑๑๑ (เอวัง) มธท (สรณัง)

ถ้าใช้ร่วมกับสระอื่น จะเท่ากับสะกดด้วย "ง" เช่น มธฎ (สัทธิง) ๑๑๑ (วิสุง)

การประสมสระจม มาตรา แม่ ก กา และนฤคหิต สามารถแจกคำได้ดังตารางต่อไปนี้

		ะ	า	ิ	ึ	ุ	ู	เ	โ	◌◌	◌◌◌	◌◌◌◌
๑	ก อ่านว่า	ก กะ	กา	กิ กิ	กี	กุ กู	กู	เก เก	โก โก	ก◌◌ ก◌◌	ก◌◌◌ ก◌◌◌	ก◌◌◌◌ ก◌◌◌◌
๒	ข อ่านว่า	ข ชะ	ขา	ขิ ขิ	ขี	ขุ ขู	ขู	เช เช	โช โช	ข◌◌ ข◌◌	ข◌◌◌ ข◌◌◌	ข◌◌◌◌ ข◌◌◌◌
๓	ค อ่านว่า	ค คะ	คา	คิ คิ	คี	คุ คู	คู	เค เค	โค โค	ค◌◌ ค◌◌	ค◌◌◌ ค◌◌◌	ค◌◌◌◌ ค◌◌◌◌
๔	ฌ อ่านว่า	ฌ ชะ	ฌา	ฌิ ฌิ	ฌี	ฌุ ฌู	ฌู	ฌเ ฌเ	ฌโ ฌโ	ฌ◌◌ ฌ◌◌	ฌ◌◌◌ ฌ◌◌◌	ฌ◌◌◌◌ ฌ◌◌◌◌
๕	ง อ่านว่า	ง งะ	งา	งิ งิ	งี	งุ งู	งู	เง เง	งโ งโ	ง◌◌ ง◌◌	ง◌◌◌ ง◌◌◌	ง◌◌◌◌ ง◌◌◌◌
๖	จ อ่านว่า	จ จะ	จา	จิ จิ	จี	จุ จู	จู	เจ เจ	โจ โจ	จ◌◌ จ◌◌	จ◌◌◌ จ◌◌◌	จ◌◌◌◌ จ◌◌◌◌
๗	ฉ อ่านว่า	ฉ ชะ	ฉา	ฉิ ฉิ	ฉี	ฉุ ฉู	ฉู	เช เช	โช โช	ฉ◌◌ ฉ◌◌	ฉ◌◌◌ ฉ◌◌◌	ฉ◌◌◌◌ ฉ◌◌◌◌
๘	ณ อ่านว่า	ณ ณะ	ณา	ณิ ณิ	ณี	ณุ ณู	ณู	ณเ ณเ	ณโ ณโ	ณ◌◌ ณ◌◌	ณ◌◌◌ ณ◌◌◌	ณ◌◌◌◌ ณ◌◌◌◌
๑๐	ญ อ่านว่า	ญ ญะ	ญา	ญิ ญิ	ญี	ญุ ญู	ญู	ญเ ญเ	ญโ ญโ	ญ◌◌ ญ◌◌	ญ◌◌◌ ญ◌◌◌	ญ◌◌◌◌ ญ◌◌◌◌
๑๑	ฎ อ่านว่า	ฎ ฎะ	ฎา	ฎิ ฎิ	ฎี	ฎุ ฎู	ฎู	ฎเ ฎเ	ฎโ ฎโ	ฎ◌◌ ฎ◌◌	ฎ◌◌◌ ฎ◌◌◌	ฎ◌◌◌◌ ฎ◌◌◌◌
๑๒	ฐ อ่านว่า	ฐ ฐะ	ฐา	ฐิ ฐิ	ฐี	ฐุ ฐู	ฐู	ฐเ ฐเ	ฐโ ฐโ	ฐ◌◌ ฐ◌◌	ฐ◌◌◌ ฐ◌◌◌	ฐ◌◌◌◌ ฐ◌◌◌◌
๑๓	ฑ อ่านว่า	ฑ ทะ	ฑา	ฑิ ฑิ	ฑี	ฑุ ฑู	ฑู	ฑเ ฑเ	ฑโ ฑโ	ฑ◌◌ ฑ◌◌	ฑ◌◌◌ ฑ◌◌◌	ฑ◌◌◌◌ ฑ◌◌◌◌
๑๔	ฒ อ่านว่า	ฒ ฒะ	ฒา	ฒิ ฒิ	ฒี	ฒุ ฒู	ฒู	ฒเ ฒเ	ฒโ ฒโ	ฒ◌◌ ฒ◌◌	ฒ◌◌◌ ฒ◌◌◌	ฒ◌◌◌◌ ฒ◌◌◌◌
๑๕	ณ อ่านว่า	ณ ณะ	ณา	ณิ ณิ	ณี	ณุ ณู	ณู	ณเ ณเ	ณโ ณโ	ณ◌◌ ณ◌◌	ณ◌◌◌ ณ◌◌◌	ณ◌◌◌◌ ณ◌◌◌◌
๑๖	ต อ่านว่า	ต ตะ	ตา	ติ ติ	ตี	ตุ ตู	ตู	เต เต	โต โต	ต◌◌ ต◌◌	ต◌◌◌ ต◌◌◌	ต◌◌◌◌ ต◌◌◌◌

๑๗	ถ อ่านว่า	ด ตะ	ดว ตา	ดอ ติ	ด๑ ต๑	ด- ตุ	ด- ฏ	เด เท	เดว โต	ดํ ตัง	ด๑ ติง	ด- ตุง
๑๘	ท อ่านว่า	ด ทะ	ดว ทา	ดอ ทิ	ด๑ ท๑	ด- ฑ	ด- ฐ	เด เท	เดว โต	ดํ ทัง	ด๑ ทิง	ด- ทุง
๑๙	ธ อ่านว่า	ด ธะ	ดว ธา	ดอ ธิ	ด๑ ธ๑	ด- ฒ	ด- ณ	เด ธะ	เดว ธอ	ดํ ธัง	ด๑ ธิง	ด- ธุง
๒๐	น อ่านว่า	น นะ	นว นา	นอ นิ	น๑ น๑	น- นุ	น- ณ	เน เน	เนว โน	นํ นัง	น๑ นิง	น- นุง
๒๑	ป อ่านว่า	บ ปะ	บว ปา	บอ ปิ	บ๑ ป๑	บ- บุ	บ- ป	เป เป	เปว โป	บํ ปัง	บ๑ ปิง	บ- ปุง
๒๒	ฝ อ่านว่า	ฝ ฝะ	ฝว ฟา	ฝอ ฝิ	ฝ๑ ฝ๑	ฝ- ฝุ	ฝ- ฝู	ฝเ ฝะ	ฝเว ฝอ	ฝํ ฝัง	ฝ๑ ฝิง	ฝ- ฝุง
๒๓	พ อ่านว่า	พ พะ	พว พา	พอ พิ	พ๑ พ๑	พ- พุ	พ- พู	เพ เพ	เพว โป	พํ พัง	พ๑ พิง	พ- พุง
๒๔	ภ อ่านว่า	ภ ภะ	ภว ภา	ภอ ภิ	ภ๑ ภ๑	ภ- ภุ	ภ- ภู	ภเ ภะ	ภเว ภอ	ภํ ภัง	ภ๑ ภิง	ภ- ภุง
๒๕	ม อ่านว่า	ม มะ	มว มา	มอ มิ	ม๑ ม๑	ม- มุ	ม- มู	เม เม	เมว โม	มํ มัง	ม๑ มิง	ม- มุง
๒๖	ย อ่านว่า	ย ยะ	ยว ยา	ยอ ยิ	ย๑ ย๑	ย- ยุ	ย- ยู	เย เย	เยว โย	ยํ ยัง	ย๑ ยิง	ย- ยุง
๒๗	ร อ่านว่า	ร ระ	รว รา	รอ ริ	ร๑ ร๑	ร- รุ	ร- รู	เร เร	เรว โร	รํ รัง	ร๑ ริง	ร- รุง
๒๘	ล อ่านว่า	ล ละ	ลว ลา	ลอ ลิ	ล๑ ล๑	ล- ลู	ล- ลู	เล เล	เลว โล	ลํ ลัง	ล๑ ลิง	ล- ลุง
๒๙	ว อ่านว่า	ว วะ	วว วา	วอ วิ	ว๑ ว๑	ว- วู	ว- วู	เว เว	เวว โว	วํ วัง	ว๑ วิง	ว- วุง
๓๐	ศ อ่านว่า	ส สะ	สว สา	สอ สิ	ส๑ ส๑	ส- สุ	ส- สุ	เส เส	เสว โส	สํ สัง	ส๑ สิง	ส- sung
๓๑	ห อ่านว่า	ห หะ	หว หา	หอ หิ	ห๑ ห๑	ห- हु	ห- हु	เห เห	เหว โฮ	หํ หัง	ห๑ หิง	ห- หุง
๓๒	ฬ อ่านว่า	ฬ ฬะ	ฬว ฬา	ฬอ ฬิ	ฬ๑ ฬ๑	ฬ- ฬุ	ฬ- ฬู	ฬเ ฬะ	ฬเว ฬอ	ฬํ ฬัง	ฬ๑ ฬิง	ฬ- ฬุง
๓๓	อ อ่านว่า	อ อะ	อว อา	ออ ออิ	อ๑ อ๑	อ- อุ	อ- อุ	เอ เอ	เอว โอ	อํ อัง	อ๑ อิง	อ- อุง

๕. อักษรสังโยค (ตัวสะกด ตัวตาม)

ตามหลักอักษรวิธีของภาษาบาลี เมื่อมีตัวสะกด จะมีตัวตามเสมอ เรียกว่า "อักษรสังโยค" โดยตัวสะกดและตัวตามจะอยู่ในวรรคเดียวกันเท่านั้น เช่น ตัวสะกดในวรรค กะ ตัวตามต้องเป็นพยัญชนะในวรรค กะ มีหลักการโดยสรุปดังนี้

พยัญชนะหลักที่ ๑ สะกด จะตามด้วยหลักที่ ๑ หรือ ๒ (พูดสั้นๆ ว่า ๑ สะกด ๑ ๒ ตาม) พยัญชนะหลักที่ ๓ สะกด จะตามด้วยหลักที่ ๓ หรือ ๔ (พูดสั้นๆ ว่า ๓ สะกด ๓ ๔ ตาม) พยัญชนะหลักที่ ๕ สะกด จะตามด้วยหลักที่ ๑ ๒ ๓ ๔ หรือ ๕ ก็ได้ (พูดสั้นๆ ว่า ๕ สะกด ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ตาม) ยกเว้นวรรค กะ หลักที่ ๕ จะไม่ตามตัวเอง ดังนั้น เมื่อตัว ง สะกด จึงไม่มี ง ตาม พยัญชนะหลักที่ ๒ และ ๔ ไม่ใช่เป็นตัวสะกด เศษวรรค สามารถเป็นตัวสะกดและตัวตามได้ในบางกรณี รายละเอียดจะกล่าวในเรื่องต่อไป

จากหลักการดังกล่าว สามารถแจกอักษรสังโยคทั้งหมดได้ ดังตารางต่อไปนี้ ตารางแสดงอักษรสังโยค (การซ้อนอักษร) ของอักษรธรรมอีสาน ทั้ง ๕ วรรค หมายเหตุ ในการเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรไทย จะใส่จุดไว้ใต้ตัวสะกด ตัวถัดไปคือตัวตาม

อักษรสังโยค	วรรค ก	วรรค จ	วรรค ฎ	วรรค ต	วรรค ป
๑ สะกด ๑ ตาม	ก ก	จ จ	ฎ ฎ	ต ต	ป ป
๑ สะกด ๒ ตาม	ก ข	จ ฉ	ฎ ฐ	ต ถ	ป ผ
๓ สะกด ๓ ตาม	ก ค	จ ช	ฎ ฑ	ต ท	ป พ
๓ สะกด ๔ ตาม	ก ฌ	จ ฌ	ฎ ฒ	ต ฐ	ป ฬ
๕ สะกด ๑ ตาม	ก ง	จ ญ	ฎ ณ	ต น	ป ม
๕ สะกด ๒ ตาม	ก ฆ	จ ฌ	ฎ ฐ	ต ฑ	ป ฒ
๕ สะกด ๓ ตาม	ก ฌ	จ ฌ	ฎ ฑ	ต ฑ	ป ฬ
๕ สะกด ๔ ตาม	ก ฌ	จ ฌ	ฎ ฒ	ต ฐ	ป ฬ
๕ สะกด ๕ ตาม	—	จ ญ	ฎ ณ	ต น	ป ม

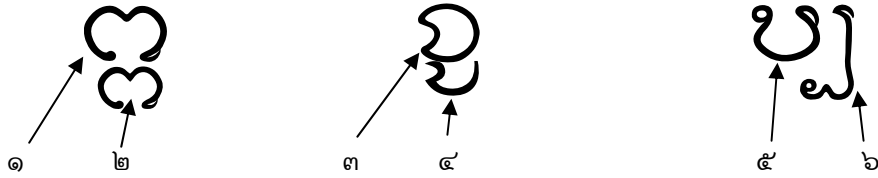
เศษวรรค เป็นตัวสะกดและตัวตามได้ในบางกรณี ดูรายละเอียดเรื่องเศษวรรค

ข้อควรสังเกต อักษรสังโยค ๔ ตัวมีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเขียนรวมไว้เป็นตัวเดียวกัน คือ ฌ ฌ ฌ ญ ญ ญ ฐ ฐ (โสรัจ นาม่อ.น. ๒๕๔๙)

คำอธิบายเพิ่มเติมที่ ๑

ตัวเต็ม ตัวซ้อน ตัวเพ็อง คืออย่างไร

ตัวสะกด ตัวตาม คืออย่างไร

พยัญชนะ ๑ ๓ ๕ เรียกว่า "ตัวเต็ม" (ดูรายละเอียดเรื่อง พยัญชนะ ที่กล่าวมาแล้ว)

พยัญชนะ ๒ มีรูปลักษณะเดียวกับตัวเต็ม เขียนซ้อนไว้ข้างล่าง เรียกว่า "ตัวซ้อน"

พยัญชนะ ๔ และ ๖ เป็นการตัดเอาบางส่วนของตัวเต็มหรือสร้างขึ้นใหม่เรียกว่า "ตัวเพ็อง"

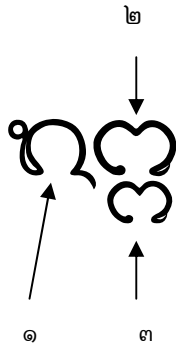
พยัญชนะ ๑ ๓ และ ๕ ทำหน้าที่เป็นตัวสะกด

พยัญชนะ ๒ ๔ และ ๖ ทำหน้าที่เป็นตัวตาม

คำอธิบายเพิ่มเติมที่ ๒

ตัวสะกด ตัวตามทำงานอย่างไร

ตัวอย่างที่ ๑

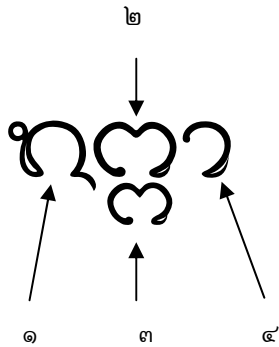
หมายเลข ๑ ตัว "อ" เป็น "ตัวต้น" ออกเสียง อะ

(ตัวต้น ในที่นี้อาจจะเป็นสระลอย หรือเป็นพยัญชนะที่ประสมสระจุมก็ได้)

หมายเลข ๒ ตัว ก เป็น "ตัวสะกด" ๑+๒ อ่านว่า อัก

หมายเลข ๓ ตัว ก ซ้อน เป็น "ตัวตาม" ฟันเสียง กะ คำนี้อ่านว่า อักกะ

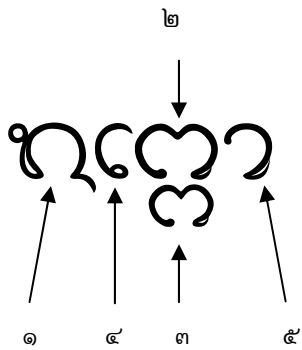
ตัวอย่างที่ ๒

หมายเลข ๑ ตัว "อ" เป็น "ตัวต้น" พื้นเสียง อะ

หมายเลข ๒ ตัว ก เป็น "ตัวสะกด" ๑+๒ อ่านว่า อัก สระใดๆ ที่อยู่รอบตัวสะกดจะยกให้ตัวตาม (๓) ทั้งหมด ในตัวอย่างนี้ ตัว ก ซ้อน (๓) จึงรับเอา สระ อา (๔) มาประสมกับตัวมัน ๓+๔ อ่านว่า กา ทั้งคำอ่านว่า อักกา

ตัวอย่างที่ ๓

หมายเลข ๑ ตัว "อ" เป็น "ตัวต้น" พื้นเสียง อะ

หมายเลข ๒ ตัว ก เป็น "ตัวสะกด" ๑+๒ อ่านว่า อัก สระใดๆ ที่อยู่รอบตัวสะกดจะยกให้ตัวตาม (๓) ทั้งหมด ในตัวอย่างนี้ ตัว ก ซ้อน (๓) จึงรับเอา สระ โอ (๔+๕) มาประสมกับตัวมัน ๓+๔+๕ อ่านว่า โกอ ทั้งคำอ่านว่า อักโก

อธิบายง่ายๆ ตามภาษาชาวบ้านว่า ตัวห้อย(ตัวซ้อนหรือตัวเฟื้อง) จะดันตัวบนไปสะกดกับตัวข้างหน้า (ที่อยู่ทางซ้าย) แล้วยืดสระทั้งหมดมาเป็นของมัน และพร้อมที่จะประสมกับตัวที่ตามหลังมา

จะเห็นได้ว่า "ตัวห้อย" นั้นมีอิทธิพลมาก ดังนั้นในการอ่านอักษรธรรมภาษาบาลีจึงต้องดูล่วงหน้าไปหาตัวห้อยก่อนจึงจะอ่าน "ตัวต้น" ได้

อ๑ คำนี้อ่านว่า อักคี

อ๒ คำนี้อ่านว่า อิตถี

จากหลักการดังกล่าว สามารถแสดงรายละเอียดการประสมคำตัวสะกดตัวตาม
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางประสมคำ แปรสระเนวตั้ง (หมายถึงมีการเปลี่ยนสระในเนวตั้ง)

หมายเหตุ ในตารางนี้ "ตัวต้น" ในแต่ละวรรคจะแตกต่างกันเพื่อให้เห็นตัวอย่างหลากหลาย

		ตัวสะกดตัวตาม ชุดที่ ๑ หลักที่ ๑ สะกด หลักที่ ๑ ตาม				
		กุก	จจ	ฎฎ	ตต	ปุป
๑	ะ	กุก อักกะ	จจ กัจจะ	ฎฎ กัฎฐะ	ตต ปุตตะ	ปุป อุปปะ
๒	า	กุกา อักกา	จจา กัจจา	ฎฎา กัฎฐา	ตตา ปุตตา	ปุปา อุปปา
๓	ิ	กุกิ อักกิ	จจิ กัจจิ	ฎฎิ กัฎฐิ	ตตติ ปุตติ	ปุปิ อุปปี
๔	ึ	กุกึ อักกี	จจึ กัจจี	ฎฎึ กัฎฐี	ตตตี ปุตตี	ปุปึ อุปปี
๕	ุ	กุกุ อักกุ	จจุ กัจจุ	ฎฎุ กัฎฐุ	ตตตุ ปุตตุ	ปุปุ อุปปู
๖	ู	กุกู อักกู	จจู กัจจู	ฎฎู กัฎฐู	ตตตุ ปุตตุ	ปุปู อุปปู
๗	เ	กุกเ อักเก	จजे กัจजे	ฎฎเ กัฎฐเ	ตตเต ปุตเต	ปุปเ อุปเป
๘	โ	กุกเ อักโก	จจู กัจโจ	ฎฎเ กัฎฐเ	ตตโต ปุตโต	ปุปเ อุปโป
๙	อ	กุกอ อักกั	จจอ กัจจัง	ฎฎอ กัฎฐัง	ตตตัง ปุตตัง	ปุปอ อุปปัง
๑๐	ิ	กุกิ อักกิง	จจิง กัจจิง	ฎฎิง กัฎฐิง	ตตติง ปุตติง	ปุปิ อุปปัง
๑๑	ุ	กุกุ อักกุง	จจุ กัจจุง	ฎฎุ กัฎฐุง	ตตตุง ปุตตุง	ปุปุ อุปปุง

ตารางประสมคำ แบบ "ยีนตัวหลัก ตัวสะกดตัวตาม" "แปรสระ" แนวตั้งและแนวนอน

ตัวหลักคือตัว ก เปลี่ยนสระแนวนอน (ตัว ก ประสมกับสระ ะ ำ ิ ึ ุ ู เ โ ในตารางแนวนอน) ตัวสะกดตัวตาม "มฺพ" (ตัว ฆ) คงที่ แล้วนำคำที่ได้แจกคำแปรสระ แนวตั้ง ดังตารางต่อไปนี้

		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
	สระ	ะ	ำ	ิ	ึ	ุ	ู	เ	โ
๑	ะ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพะ	กามพะ	กิมพะ	กิมพะ	กุมพะ	กฺฆุ	กมพะ	โกมพะ
๒	ำ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพา	กามพา	กิมพา	กิมพา	กุมพา	กฺฆุ	กมพา	โกมพา
๓	ิ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพิ	กามพิ	กิมพิ	กิมพิ	กุมพิ	กฺฆุ	กมพิ	โกมพิ
๔	ึ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพี	กามพี	กิมพี	กิมพี	กุมพี	กฺฆุ	กมพี	โกมพี
๕	ุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพู	กามพู	กิมพู	กิมพู	กุมพู	กฺฆุ	กมพู	โกมพู
๖	ู	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพู	กามพู	กิมพู	กิมพู	กุมพู	กฺฆุ	กมพู	โกมพู
๗	เ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมเพ	กามเพ	กิมเพ	กิมเพ	กุมเพ	กฺฆุ	กมเพ	โกมเพ
๘	โ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมโป	กามโป	กิมโป	กิมโป	กุมโป	กฺฆุ	กมโป	โกมโป
๙	°	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพัง	กามพัง	กิมพัง	กิมพัง	กุมพัง	กฺฆุ	กมพัง	โกมพัง
๑๐	°	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพิง	กามพิง	กิมพิง	กิมพิง	กุมพิง	กฺฆุ	กมพิง	โกมพิง
๑๑	°	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ	กฺฆุ
	อ่านว่า	กัมพุง	กามพุง	กิมพุง	กิมพุง	กุมพุง	กฺฆุ	กมพุง	โกมพุง

หมายเหตุ ให้สังเกตตัวเพ็องนี้ให้ดี ตัว "พ" เพ็องจะขีดหางไปตัดเส้น อย่างนี้ ๘

ถ้าขีดหางไปไม่ถึงเส้น อย่างนี้ ๙ เป็นตัว "ถ" เพ็อง (โสรัจ นามอ่อน. ๒๕๔๙)

ตัวอย่างคำภาษาบาลี แจกแจงตามหลักการอักษรสังโยคในแต่ละวรรค แสดงได้ดังต่อไปนี้

๑) วรรค กะ ก ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ

อักษรสังโยค	อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
๑ สะกด ๑ ตาม	กุก	ก	มกฺก	สกุกโก	พระอินทร์
๑ สะกด ๒ ตาม	กุกข	ก	มกฺกขิ	อกุกขิ	นัยน์ตา
๓ สะกด ๓ ตาม	กุกค	ก	มกฺกค	อกุกโค	เลิศ
๓ สะกด ๔ ตาม	กุกขม	ฌ	มกฺกขม	อกุกขม	คำมาก
๕ สะกด ๑ ตาม	งุก	ก	มกฺก	สูกโก	ส่วย
๕ สะกด ๒ ตาม	งุกข	ก	มกฺกข	สูกโข	สังข์
๕ สะกด ๓ ตาม	งุกค	ก	มกฺกค	องคฺ	องค์
๕ สะกด ๔ ตาม	งุกขม	ฌ	มกฺกขม	สูกขม	สงฆ์
๕ สะกด ๕ ตาม	งุกง	—	—	—	—

๒) วรรค จะ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ

อักษรสังโยค	อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
๑ สะกด ๑ ตาม	จุก	จ	มจฺจ	อจฺจ	เปลวไฟ
๑ สะกด ๒ ตาม	จุกฉ	จ	มจฺจฉ	อจฺจฉ	หมี
๓ สะกด ๓ ตาม	จุกช	จ	มจฺจช	อจฺจช	ในวันนี้
๓ สะกด ๔ ตาม	จุกฉม	ฌ	มจฺจฉม	อจฺจฉม	อภัยตาย
๕ สะกด ๑ ตาม	ฌุก	จ	มจฺจ	ปฌจ	ห้า
๕ สะกด ๒ ตาม	ฌุกฉ	จ	มจฺจฉ	สฌฉนฺ	ดาตาสแล้ว
๕ สะกด ๓ ตาม	ฌุกช	จ	มจฺจช	กุฌชโร	ช้าง
๕ สะกด ๔ ตาม	ฌุกฉม	จ	มจฺจฉม	วฌฉมา	ผู้หญิงหมั้น
๕ สะกด ๕ ตาม	ฌุกฌ	จ	มจฺจ	ปฌฌา	ปัญญา

๓) วรรณ ฆะ ฌ ฎ ฌ ฌ ฌ

อักษรสังโยค	อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
๑ สะกด ๑ ตาม	ฎฎ	ฌ	ฌฎฎ	อฎฎฎ	คดี
๑ สะกด ๒ ตาม	ฎฐ	ฌ	ฌฎฎ	เสฎฎฎ	เศรษฐี
๓ สะกด ๓ ตาม	ฑฑฑ	ฌ	ฌฑฑฑ	กุกุกุก	ฝา
๓ สะกด ๔ ตาม	ฑฒ	ฌ	ฌฒ	วุกุฒิ	ความเจริญ
๕ สะกด ๑ ตาม	ณณ	ฌ	ฌณณณ	กณณโก	หนามไม้ไผ่
๕ สะกด ๒ ตาม	ณฐ	ฌ	ฌณณ	กณณฐ	คอ
๕ สะกด ๓ ตาม	ณฑ	ฌ	ฌณณ	กณณฑิ	ระฆัง
๕ สะกด ๔ ตาม	ณฒ	ฌ	ฌณณ	สุณณณ	ชิง
๕ สะกด ๕ ตาม	ณณ	ฌ	ฌณณ	กณณณ	หู

๔) วรรณ ตะ ฏ ฐ ฐ ฐ ฐ

อักษรสังโยค	อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
๑ สะกด ๑ ตาม	ตต	ฏ	ฏตต	อตตต	ตน
๑ สะกด ๒ ตาม	ตถ	ฏ	ฏตต	อตตถ	เนื้อความ
๓ สะกด ๓ ตาม	ททท	ฏ	ฏททท	ภททโท	เจริญ
๓ สะกด ๔ ตาม	ทฐ	ฏ	ฏทท	สททฐ	คนมีศรัทธา
๕ สะกด ๑ ตาม	นต	ฏ	ฏนต	ทนตโต	ฟัน
๕ สะกด ๒ ตาม	นถ	ฏ	ฏนต	ปนตถ	ทาง
๕ สะกด ๓ ตาม	นฑ	ฏ	ฏนต	จนตโท	พระจันทร์
๕ สะกด ๔ ตาม	นฒ	ฏ	ฏนต	อนตฐ	บอด
๕ สะกด ๕ ตาม	นณ	ฏ	ฏนต	สนตณ	จมแล้ว

๕) วรรณค ปะ บ ฬ ๓ ๓ ๖

อักษรสังโยค	อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
๑ สะกด ๑ ตาม	ปฺป	๒๒	มฺ๒๒	สฺปโป	งู
๑ สะกด ๒ ตาม	ปฺฝ	๒๒	๒๒๒	ปฺปฺฝผา	ดอกไม้
๓ สะกด ๓ ตาม	พฺพ	๒๒	๑๒๒	ทพฺพี	ทรีพี
๓ สะกด ๔ ตาม	พฺภ	๒๒	๑๒๒	คพฺโภ	ครรภี
๕ สะกด ๑ ตาม	มฺป	๒๒	๒๒๒๒	อฺลุมโป	แพ พวง
๕ สะกด ๒ ตาม	มฺฝ	๒๒	ม๒๒๒	สมฝสฺโส	ส้มฝัส
๕ สะกด ๓ ตาม	มฺพ	๒๒	๒๒๒	อมโป	มะม่วง
๕ สะกด ๔ ตาม	มฺภ	๒๒	๒๒๒	ถมโภ	เสา
๕ สะกด ๕ ตาม	มฺม	๒๒	๒๒๒	อมมา	แม่

๖) เศษวรรณค ๒ ๓ ๓ ๐ ๒ ๒ ๒ ๓

(๑) เป็นตัวสะกดและตัวตามตัวมันเอง ได้แก่ ตัว ย ล ส

ตัวสะกดตัวตาม	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
ยย	๒๒	๒๒๒๒	เสยโย	ประเสริฐ
ลล	๒๒	๒๒๒	สลล	ลูกศร
สฺส	๒๒	๒๒๒	อสฺโส	ม้า

(๒) ย ร ว เมื่อเป็นตัวตามจะออกเสียงควบกับตัวหน้า เช่น

ตัวสะกดตัวตาม	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
กย	๒๒	๒๒๒	วากฺย	คำพูด
ทร	๒๒	๒๒๒	ภทฺทร	เจริญ
นว	๒๒	๒๒๒	อเนวฺติ	ไปตาม

(๓) ส เมื่อเป็นตัวสะกดมีเสียงเป็นอุสุมะ คือมีลมออกจากไรฟันเล็กน้อย เช่น
๒๒๒ ตสฺมา (เพราะเหตุนี้)

(๔) ห เมื่อตามหลัง ญ ฌ ฦ ฦ ม ย ล ว พ จะมีเสียงควบกับตัวนั้น เช่น

ตัวสะกดตัวตาม	อักษรธรรม	ตัวอย่าง	คำอ่าน	คำแปล
ญห	๒๖	๒๖๖	ปโญห	คำถาม
ฌห	๒๗	๒๗๖	อุฌห	ร้อน
ฦห	๒๘	๒๘๖	นุห	อาบน้ำ
มห	๒๙	๒๙๖	อมุห	ของเรา
ยห	๓๐	๓๐๖	การยห	ตีเตียน
ลห	๓๑	๓๑๖	วลุห	อันน้ำพาไป
วห	๓๒	๓๒๖	อวห	การฆ่า
พห	๓๓	๓๓๖	มุพห	หลงแล้ว

เรื่องที่ ๔ การอ่านเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรไทย

ปัจจุบันพบภาษาบาลีในหนังสือพระไตรปิฎก และบทสวดมนต์ของศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่พิมพ์ด้วยอักษรไทย การเขียนแบบบาลีมีหลักการต่างจากการเขียนภาษาไทยปกติ คือ

๑. พยัญชนะทุกตัวมีพื้นเสียง อะ ถ้าไม่มีสระกำกับจึงออกเสียงเหมือนเต็มสระ อะ เช่น สรณ (อ่านว่า สะ ระ นะ) มรณ (อ่านว่า มะ ระ นะ)

๒. ถ้ามีสระกำกับ ให้ออกเสียงตามสระนั้นๆ เช่น ทานปารมี (อ่านว่า ทา นะ ปา ระ มี)

๓. ไม่มีสระลอย อักษรไทยเขียนด้วยสระจมหั้ทั้งหมด คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ

๔. นฤคหิต ใช้เครื่องหมาย ํ วางไว้บนอักษรตัวนั้น อ่านออกเสียง อัง เช่น

สโฆ	อ่านว่า	สัง โค
สุคตํ	อ่านว่า	สุ คะ ตัง
ถ้าใช้ร่วมกับสระอุ ออกเสียง อุง ใช้ร่วมกับสระ อิ ออกเสียง อิง เช่น		
วิสุ	อ่านว่า	วิ สุง
เตโชธาตุ	อ่านว่า	เต โช ทา ตุง
อลี	อ่านว่า	อะ ลิง
คณกั	อ่านว่า	คะ นะ กิง

๕. ตัวสะกดจะมีเครื่องหมาย "พินทุ" (.) หรือ จุด กำกับไว้ใต้ตัวอักษรนั้น เช่น

พุทุโธ	อ่านว่า	พุต โท
สุปฏิปนโน	อ่านว่า	สุ ปะ ตี ปัน โน
จิตตสงกุโป	อ่านว่า	จิต ตะ สัง กับ โป

สัฬสฺส อ่านว่า สัฬ คัด สะ

๖. ในหนังสือพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะมีเครื่องหมายวางไว้ใต้คำควบ อักษรที่อยู่หน้าจะออกเสียงครั้งเดียว เช่น

อมฺหากํ อ่านว่า อัม มหา กัง

ตุเมฺหฺหิ อ่านว่า ตุม มฺเห หิ

ภฺญชิตฺวา อ่านว่า พฺน ชิต ตฺวา เป็นต้น

ในบางตำราจะใช้เครื่องหมาย "ยามักการ" ดังนี้ อมฺหากํ ตฺเมฺหฺหิ ภฺญชิตฺวา

เรื่องที่ ๕ การแปลงภาษาบาลีจากอักษรไทยเป็นอักษรธรรมอีสาน

ภาษาบาลีในพระไตรปิฎก (ฉบับมหาจุฬาฯ) และบทสวดมนต์ที่เขียนด้วยอักษรไทยสามารถแปลงเป็นอักษรธรรมอีสานได้ มีหลักการดังต่อไปนี้

๑. ถ้าไม่มีตัวสะกด เขียนเรียงตัวแบบอักษรไทย เช่น

สรณ เขียนเป็น มรณ

มรณา เขียนเป็น ฆรณา

ภควโต เขียนเป็น ทดอเดว

๒. ถ้ามีตัวสะกดตัวตาม จะเขียนตัวสะกดด้วยตัวเต็ม และเขียนตัวตามด้วยตัวเพ็อง (หรือตัวซ้อน) สระที่เป็นของตัวตามจะใส่ไว้ที่ตัวสะกด เช่น

สมฺมา เขียนเป็น มฺมฺ

เอวมฺเม เขียนเป็น ๒๐๘

สุปฺปิโยปิ เขียนเป็น มฺปฺปิโยปิ

ปริพฺพาชโก เขียนเป็น บรฺริฏฺฐา๑๑

อนฺเตวาสินา เขียนเป็น ทดฺดิวิมิ๑

อาหุเนฺยโย เขียนเป็น ทว๑๑๑

๓. คำที่ใช้หนักหิตถ้าอยู่ท้ายคำ คงใช้หนักหิตตามเดิม เช่น

สมยํ เขียนเป็น มขมฺ

ราชคหํ เขียนเป็น ๑๑๑๑

นาฬนฺทํ เขียนเป็น ๑๑๑

สทฺธิ์ เขียนเป็น ม๑๑

๔. นฤคหิตอยู่ต้นหรือกลางคำ ถ้าคำที่ตามมาอยู่ในวรรค กะ สามารถแปลงนฤคหิตเป็น "ง" ได้ แต่ถ้าคำที่ตามมาเป็นวรรคอื่นหรือเศษวรรค จะใช้นฤคหิตเท่านั้น ดังนั้นในการเขียนบาลีไทยจึงพบทั้งนฤคหิตและสะกดด้วย "ง" เมื่อเขียนเป็นบาลีธรรมพบว่ามีการเขียนได้หลายแบบ ดังนี้

๔.๑ สะกดด้วย "ง" วางไว้บนตัวอักษรถัดไป เช่น

สโฆ	เขียนเป็น	มจขังว
ภิกขุสัสมน	เขียนเป็น	คิตุมจขังน
ภิกขุสัสมญจ	เขียนเป็น	คิตุมจขังจ
เอวัญญโณ	เขียนเป็น	เออัญญ
สัวร	เขียนเป็น	มอริ
องเก	เขียนเป็น	นคัง
อุปสงฺกมติ	เขียนเป็น	อุบฺมจขังติ
มหาวิภงฺกปาเลีย	เขียนเป็น	ขขวอวิภังวอวิข

๔.๒ สะกดด้วย ง เต็ม และตัวต่อไปเป็นตัวตาม (เขียนด้วยตัวซ้อน) เช่น

สัณ	เขียนเป็น	มจขัง
สโฆ	เขียนเป็น	มจขัง
สัสมน	เขียนเป็น	มจขัง
สัสมส	เขียนเป็น	มจขัง
สัสมาทิสโส	เขียนเป็น	มจขังอิมเมว
มัส	เขียนเป็น	ขจขัง

๕. คำควบกล้ำ จะมีเครื่องหมาย ๘ วางไว้ใต้คำควบ หรือ ๙ วางไว้บนตัวควบ คำที่ตามหลังเครื่องหมายนี้ให้เขียนด้วยตัวเพ็องหรือตัวซ้อน เช่น

อมุหำ	เขียนเป็น	นคจขัง
ตุเมหิ	เขียนเป็น	นคจขัง
ภุชิตัว	เขียนเป็น	นคจขัง
อเนวัตติ	เขียนเป็น	นคจขัง

๖. ตัว ร เมื่อควบกล้ำ ภาษาไทยจะวางไว้หลังตัวหลัก แต่อักษรธรรมอีสานจะวางไว้หน้าตัวหลัก เช่น

พรหม	เขียนเป็น	▷▷▷
พรหฺมา	เขียนเป็น	▷▷▷
พรหฺมโน	เขียนเป็น	▷▷▷▷▷
อินทริย์	เขียนเป็น	▷▷▷▷▷
ภทฺโทร	เขียนเป็น	▷▷▷▷▷

อย่างไรก็ตาม หลักการอักษรวิธีของอักษรธรรมอีสานนั้นยังไม่เป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว บางตำราบางอาจารย์อาจจะแตกต่างไปจากนี้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการชำระหลักการทางไวยากรณ์อีกมาก

ស្វាគ្វាចោរ ភព្វចោរ ឈឿរ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វាលិកោ
ស្វាគ្វាចោរ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វាលិកោ ភព្វាលិកោ

ភព្វាលិកោ ភព្វាលិកោ បុព្វុំ ធម្មិកោ ធម្មិកោ
ភព្វាលិកោ ភព្វាលិកោ បុព្វុំ ធម្មិកោ ធម្មិកោ

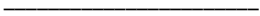
សុបបិបត្តោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ
សុបបិបត្តោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ

ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ
ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ

ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ
ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ

ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ
ឆន្ទិយ្យិកោ ភព្វចោរ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ

ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ
ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ ឆន្ទិយ្យិកោ

១១. មេត្តាបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាខ្យបាវនា

១. មេត្តាបាវនា សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា មេត្តាខ្យបាវនា

មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាបាវនា បាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី

សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា មេត្តាបាវនា បាវនា សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា

មេត្តាខ្យបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាបាវនា បាវនា

មេត្តាខ្យបាវនា សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា មេត្តាបាវនា បាវនា

មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី ឡេត្តា មឃ្មន្តខ្យបាវនា ក្នុងបិណ្ឌ មឃ្មន្ត

សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា វុត្តិសៃ សុវណ្ណត្ថវិទ្យាណ អនុភិក្ខុណ សម្បុរណ

លោក កាលី ក្នុងបិណ្ឌ កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី

សៃ ភក្ខា វិទិបិសៃ ភក្ខា វុត្តិសៃ ភក្ខា ភក្ខុណ វិទិបិសៃ កុណាមិ ភក្ខុណ

វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

១២. មេត្តាបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាខ្យបាវនា

១២. មេត្តាបាវនា សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា មេត្តាខ្យបាវនា

មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ

សម្បុរណ វិទិបិសៃ ភក្ខា មេត្តាបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ វិទិបិសៃ

កាលី ឡេត្តា មឃ្មន្តខ្យបាវនា ក្នុងបិណ្ឌ មឃ្មន្ត កាលី កាលី កាលី

ភក្ខា វុត្តិសៃ សុវណ្ណត្ថវិទ្យាណ អនុភិក្ខុណសម្បុរណ កាលី វិទិបិសៃ កុណាមិ

កាលី វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

ភក្ខុណ វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

ឡេត្តា មឃ្មន្តខ្យបាវនា មឃ្មន្ត ក្នុងបិណ្ឌ កាលី មេត្តាខ្យបាវនា

វុត្តិសៃ សុវណ្ណត្ថវិទ្យាណ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ

១៣ ក្នុងបិណ្ឌ កាលី វិទិបិសៃ ភក្ខុណ កាលី កាលី កាលី កាលី កាលី

១ វិទិបិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ វុត្តិសៃ

វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

វិទិបិសៃ ភក្ខុណ

เรื่องที่ ๘ พระไตรปิฎกฉบับอักษรธรรมอีสาน

ความหมายของพระไตรปิฎก

ทุกศาสนาล้วนมีคำสอน แม้ว่าแต่เดิมจะมีได้มีการขีดเขียนเป็นอักษรก็ตาม แต่เมื่อมีตัวอักษร คำสอนทางศาสนาจึงได้รับการจารึกเป็นอันดับแรกๆ ต่อมาจึงพัฒนาเป็นการพิมพ์ พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญดุจคัมภีร์ไบเบิลของคริสต์ศาสนา คัมภีร์อัลกุรอาน ในศาสนาอิสลาม และคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์ ตามรูปศัพท์ คำว่า "พระไตรปิฎก" แยกศัพท์ออกเป็น พระ+ไตร+ปิฎก คำว่า พระ เป็นคำยกย่องแปลว่า ประเสริฐ ไตร ในภาษาบาลีใช้คำว่า ตี แปลว่า ๓ ปิฎก บาลีใช้คำว่า ปิฎก แปลได้ ๒ นัยคือ

๑. หมายถึง ภาชนะ (ภาชนะตุณ) เช่นตะกร้า ดังประโยคบาลีที่ว่า อถ ปุริโส อาคัจเฉยยํ กุฑทาลปิฎกมาทาย แปลว่า คราวนั้น บุรุษคนหนึ่ง ได้ถือจอบและตะกร้ามา

๒. หมายถึง คัมภีร์ หรือตำรา (ปกณมุปี ปิฎกนุติ วุจจติ) ดุจในประโยค ในกาลามสูตรว่า มา ปิฎกสมุปทาเนน ท่านอย่าเชื่อเพียงเพราะอ้างตำราหรือคัมภีร์ ดังนั้น พระไตรปิฎก จึงหมายถึง คัมภีร์ หรือ ตำรา ที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดเป็นหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย คล้ายกระจาดหรือตะกร้าอันเป็นภาชนะสำหรับใส่ของฉะนั้น (<http://watmai.atspace.com> วัดใหม่พิเรนทร์ บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร)

เนื้อหาสาระของพระไตรปิฎก แบ่งออกเป็น ๓ หมวดใหญ่ คือ

๑. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของ ภิกษุและภิกษุณี
๒. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาโดยทั่วไป มีประวัติและท้องเรื่องประกอบ
๓. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วน ไม่มีประวัติ และท้องเรื่องประกอบ

ความเป็นมาของพระไตรปิฎกฉบับอักษรธรรมอีสาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้จัดทำโครงการสร้างพระไตรปิฎกฉบับอักษรธรรมอีสาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานอักษรธรรมอีสานซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นการทำนุบำรุงศาสนาอีกทางหนึ่ง และเพื่อทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระชนมายุ ๘๐ พรรษา โครงการได้เริ่มจัดทำตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ผู้เรียบเรียงได้รับเกียรติให้เป็นผู้ประดิษฐ์อักษรคอมพิวเตอร์ (Font) อักษรธรรมอีสานตามแบบคัมภีร์มูลกัจจายน์ต้นฉบับของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้พิมพ์พระไตรปิฎกฉบับอักษรธรรมอีสานตามโครงการดังกล่าว

ต่อไปนี้จะนำเสนอตัวอย่างพระไตรปิฎก เล่ม ๙ (สุตตันตปิฎก) เพื่อใช้เป็นแบบฝึกสำหรับศึกษาอักษรธรรมภาษาบาลี จำนวน ๓ หน้า และถัดไปมีคำอ่านซึ่งสำเนาจากต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับจริงที่พิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ดังต่อไปนี้

(คำอ่านสำเนาจากหนังสือพระไตรปิฎกฉบับจริง)

สุตตบทปัจจุ ทิมขิกาย สีลกขบชวคค

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส

๑. พรหมชาลสุตต

ปริพพาชกเถ

[๑] เอมเม สฺคํ:- เอกํ สฺมยํ ภควา อนฺตรว ๑ วาชคหํ อนฺตรว ๑
นาพนทํ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน โหติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิ ปณฺจมนคคเห
ภิกฺขุสงฺคเห. สฺบุปฺปิโยปฺปิ โช ปริพฺพาชโก อนฺตรว ๑ วาชคหํ อนฺตรว ๑ นาพนทํ
อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน โหติ สฺทฺธิ อนฺเตวาทินา พฺรหฺมทคฺคเตน มาณเวณ. ตคฺรว สฺคํ
สฺบุปฺปิโย ปริพฺพาชโก อนฺเทกปริยาเยน พฺรหฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ, รมฺมสฺส อวณฺณํ
ภาสฺติ, สฺงฺสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ; สฺบุปฺปิยสฺส ปน ปริพฺพาชกสฺส อนฺเตวาที
พฺรหฺมทคฺคโต มาณโว อนฺเทกปริยาเยน พฺรหฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ, รมฺมสฺส อวณฺณํ
ภาสฺติ, สฺงฺสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ. อิกฺทฺท เค อุกฺโก อจฺริยนฺเตวาที อณฺณมณฺณสฺส
อฺขฺวิปจฺจณฺกวาทา ภควนฺคํ ปิฏฺฐจฺจิโต ปิฏฺฐจฺจิโต อนฺพทฺธา โหนฺติ ภิกฺขุสงฺฆเณ.

[๒] อถ โช ภควา อมฺพตฺถจฺจิกายํ วาชาคารเถ เอกวคฺคิวดํ อฺปคฺคณฺธิ สฺทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเณ; สฺบุปฺปิโยปฺปิ โช ปริพฺพาชโก อมฺพตฺถจฺจิกายํ วาชาคารเถ เอกวคฺคิวดํ
อฺปคฺคณฺธิ สฺทฺธิ อนฺเตวาทินา พฺรหฺมทคฺคเตน มาณเวณ. ตคฺรวปฺปิ สฺคํ สฺบุปฺปิโย ปริพฺพาชโก
อนฺเทกปริยาเยน พฺรหฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ, รมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ, สฺงฺสฺส
อวณฺณํ ภาสฺติ; สฺบุปฺปิยสฺส ปน ปริพฺพาชกสฺส อนฺเตวาที พฺรหฺมทคฺคโต มาณโว

๑ ก. ตี. อี อนฺพทฺธา

๒ ก. ฉ. ม. อฺปคฺคณฺธิ